

اثربخشی آموزش چندفرهنگی بر فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی در دانش آموزان دو زبانه پایه ششم ابتدایی

لقمان جلالیان زیوه^۱، مریم سامری^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارومیه، ارومیه، ایران.

loghman.jalalian.64@gmail.com

۲- استادیار، گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ارومیه، ارومیه، ایران.

m.sameri@urmia.ac.ir

خلاصه

هدف بررسی اثربخشی آموزش چندفرهنگی بر فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان ارومیه بود. طرح پژوهشی، توصیفی - تحلیلی و از نوع شبه تجربی بود. جامعه آماری جامعه آماری دانش آموزان پایه ششم شهر ارومیه در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به تعداد ۲۸۵۷ نفر بودند. نمونه آماری، با روش در دسترس، ۳۰ نفر تعیین و در دو گروه آزمایش و کنترل به روش تصادفی جایگذاری شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌های، فرهنگ پذیری (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۲)، سازگاری تحصیلی (اندرسون و همکاران، ۲۰۱۶)، ثبات پذیری تحصیلی (بابایی و همکاران، ۱۴۰۱) و طی روش مداخله ای آموزش چندفرهنگی (۱۱ جلسه ۶۰ دقیقه ای و هر هفته ۲ جلسه) براساس دستورالعمل عاشوری و صادقی (۱۳۹۹)، جمع‌آوری و با نرم افزار (SPSS V. 28) و آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (Multivariate) تجزیه و تحلیل شدند. نتایج تحلیل واریانس چند متغیره نشان داد که آموزش چندفرهنگی بر توسعه و تقویت فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی در دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان ارومیه دارای اثربخشی مثبت و معنادار بود ($P < 0.01$). آموزش چندفرهنگی ۷۶/۷ درصد بر فرهنگ پذیری، ۷۸/۲ درصد بر سازگاری تحصیلی و ۷۷/۴ درصد بر ثبات پذیری تحصیلی اثربخشی مثبت و معنادار داشت ($P < 0.01$). مسئولین امر باید با بررسی فرهنگهای موجود در منطقه و فرهنگهای موجود در مدرسه با آموزش چندفرهنگی و با کمک زبان و فرهنگ ملی کشور، باعث ایجاد اتحاد و هماهنگی بین دانش آموزان در راستای رسیدن به موفقیت و پیشرفت در کنار سایر دوستانشان از هر فرهنگی شوند.

کلمات کلیدی: آموزش چندفرهنگی، فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی، ثبات پذیری تحصیلی، دانش آموزان دو زبانه، پایه ششم ابتدایی.

The effectiveness of multicultural education on acculturation, academic adaptation and academic stability in sixth grade bilingual students

Loqman Jalalian Ziveh¹, Maryam Sameri²

1- Master's student, Department of Elementary Education, Islamic Azad University, Urmia branch, Urmia, Iran.

loqman.jalalian.64@gmail.com

2- Assistant Professor, Department of Elementary Education, Islamic Azad University, Urmia branch, Urmia, Iran.

m.sameri@urmia.ac.ir

Abstract

The aim was to investigate the effectiveness of multicultural education on acculturation, academic adaptation, and academic stability among bilingual (Turkish, Kurdish, and Armenian) sixth grade elementary school students in Urmia city. The research design was descriptive-analytical and semi-experimental. Statistical population the statistical population of 6th grade students in Urmia city in the academic year 2023-2024 was 2857 people. The statistical sample was determined by the available method and 30 people were randomly assigned to the experimental and control groups. Data using questionnaires, acculturation (Azizi et al., 2023), Academic compatibility (Anderson et al., 2016), Academic stability (Babaei et al., 2022) and during the intervention method of multicultural education (11 sessions of 60 minutes and 2 sessions each week) according to the instructions Ashuri and Sadeghi (2020), collect and with software (SPSS V. 28) and Multivariate variance analysis test were analyzed. The results of multivariate analysis of variance showed that Multicultural education had a positive and significant effect on the development and strengthening of acculturation, academic adaptation, and academic stability in bilingual (Turkish, Kurdish, and Armenian) sixth grade elementary school students in Urmia city ($P < 0.01$). Multicultural education 76.7 percent on acculturation, 78.2 percent on academic compatibility and 77.4 percent on academic stability It had a positive and significant effect ($P < 0.01$). Those in charge should create unity and harmony among students by examining the cultures in the region and the cultures in the school with multicultural education and with the help of the country's national language and culture in order to achieve success and progress alongside their friends from every culture.

Key words: Multicultural education, acculturation, academic adaptation, academic stability, bilingual students, sixth grade.

۱. مقدمه

در سیستم آموزشی کشور، به دلیل وجود دانش آموزان دو زبانه در اقصی نقاط کشور باعث می گردد که در مبحث مهمی چون سازگاری تحصیلی، ثبات پذیری تحصیلی و به دلیل تفاوت مطالب درسی با زبان مادری دانش آموزان اصل مهم فرهنگ پذیری دانش آموزان به دغدغه اصلی مسئولین تبدیل گردد. باید با آموزشهای به روز مانند آموزش چندفرهنگی در کنار مطالب درسی باعث شد که دانش آموزان به راحتی بتوانند با فرهنگ هایی به غیر از فرهنگ زبان مادری، مانوس شوند و از این طریق به سمت تقویت سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی و موفقیت و پیشرفت قدم بردارند. فرهنگ پذیری فرآیندی از تغییرات فرهنگی و روانی است که در نتیجه تماس بین دو یا چند گروه فرهنگی و اعضای آنها رخ می دهد تغییراتی که در نهایت در اشکال مختلف سازگاری افراد آن جامعه با فرهنگ رخ می دهد [۱]. در فرآیند فرهنگ پذیری بحث مربوط به تغییر در درون و بین افراد و گروه ها در یک بعد یا بیش از یک بعد، یکی از مفاهیم مهم است. از منظر تک

بعدی افراد در اتخاذ فرهنگ جدید به احتمال کمتر میراث خود را حفظ می کنند حال آنکه در فرهنگ پذیری دو بعدی افراد می توانند در حین کسب فرهنگ جدید فرهنگ مبدأ خود را حفظ کنند [۲]. بر اساس دیدگاه های کلی مثبت یا منفی چهار راهبرد روابط بین فرهنگی، همسان سازی، جدایی، ادغام و حاشیه نشینی استفاده می شود [۳]. سطح فرهنگ پذیری بیانگر درجه ای است که فرد زبان، ارزش ها، آداب و رسوم و رفتارهای فرهنگ غالب را می پذیرد [۴]. حمایت همسالان و معلم ها در مدرسه به عنوان پیش بینی کننده های فرهنگ پذیری و لازمه سازگاری دانش آموزان با مدرسه است. در فرآیند فرهنگ پذیری در سطح روانشناختی فردی، تغییراتی در مجموعه رفتاری افراد (شامل غذا، لباس، زبان، ارزشها و هویت آنها) ایجاد می شود و سازگاری نهایی آنها مواجهه متناسب با این برخوردهای بین فرهنگی است [۱]. به یقین یکی از مهمترین عوامل در تعیین ارتباط مؤثر با اعضای جامعه میزبان و می توان گفت محوری ترین آنها، تسهیلات فرد برای صحبت کردن به زبان آن جامعه است [۳]. زبان یک ابزار اجتماعی قدرتمند است که جریان انسانی را به یک قوم تبدیل می کند و یک ملت را از طریق ذخیره و انتقال فرهنگ، سنتها و خودآگاهی عمومی یک جامعه شکل می دهد [۵]. در فراگیری زبان انتقال فرهنگ تأثیر دارد و گونه های زبانی موجود در نتیجه فرهنگ های مختلف به وجود آمده اند و زبان که یک دنیای کامل است می تواند با کلمات و معانی خود، تمام مرزهای فرهنگ و تمام پیچیدگی های جامعه را در برگیرد [۶].

ثبات به معنای پایداری و دوام یافتن است و ثبات پذیری تحصیلی پشتکار و اراده دانش آموز، در رسیدن به اهداف تحصیلی را نشان می دهد که می تواند زیربنای موفقیت دانش آموز و در نهایت دستیابی به اهداف نظام آموزشی را تشکیل دهد. نظام آموزشی هر کشور، مرکز حفظ و بازتولید ارزشهای جامعه و ایجاد کننده توسعه پایدار و پیشرفت در آن کشور است [۷]. ثبات و پایداری زمانی حاصل می شود که چیزی بدون تغییر باقی بماند و یا فقط با درجه محدود تغییر کند [۸]. اصطلاح ثبات قدم اولین بار در سال ۲۰۰۷ توسط داکورث و همکاران مطرح شد و از آن زمان به عنوان عاملی برای موفقیت دانش آموزان مورد توجه نظام های آموزشی قرار گرفت؛ آنها ثبات قدم را به عنوان کار و فعالیت قاطعانه در جهت چالش ها و همچنین تلاش مستمر و اشتیاق بیش از حد به کسب پیشرفت، به رغم وجود سختی ها و شکست ها مطرح کردند [۹]. ثبات در قدم به عنوان ترکیبی از پشتکار و علاقه برای دستیابی به اهداف بلندمدت تعریف می شود و پیش بینی کننده موفقیت و عملکرد در بین افراد است [۱۰]. بعد پشتکار به عنوان میزان تلاش مستمر برای یادگیری و دستیابی به اهداف تعیین شده و بعد اشتیاق به عنوان تعهد و پیگیری اهداف تعریف می شود [۱۱]. ثبات تحصیلی را می توان بر اساس نظریه خروج تینتو نیز مورد بررسی قرار داد. در این نظریه آمده است که چند عامل (مشکل تحصیلی، تعدیل، اهداف، بلاتکلیفی تعهدات، ادغام و عضویت در جامعه، ناسازگاری و انزوا) مقاومت و ثبات دانش آموزان را تحت تأثیر قرار می دهند [۱۲]. تینتو (۱۹۷۵) در این نظریه بیان می کند که تعهدات و پشتکار دانش آموزان نسبت به هدف های آموزشی به طور مستقیم بر میزان اشتیاق دانش آموزان به انجام تکالیف و ادامه حضور دانش آموز در مدرسه مؤثر است، بنابراین ثبات پذیری تحصیلی به این معنی است که وقتی دانش آموز در برابر شرایط و عوامل تأثیرگذار بر افت تحصیلی قرار می گیرد، چه واکنشی نسبت به این شرایط دارد و چقدر از خود ثبات و پشتکار نشان می دهد. اگرچه هوش دانش آموز رابطه انکار ناپذیری با میزان پیشرفت تحصیلی دارد؛ ولی ثبات در تحصیل و پایداری در رسیدن به اهداف به اندازه هوش در تعیین موفقیت دانش آموزان اهمیت دارد [۱۰].

یکی از مهمترین انواع سازگاری مورد نیاز دانش آموزان سازگاری تحصیلی است [۱۳]. سازگاری تحصیلی به وضعیتی گفته می شود که دانش آموز رفتار خود را به تدریج و از روی عمد و یاد غیر عمد تعدیل می کند تا با شرایط تحصیلی و پیشرفت های لازم آموزشی و تحصیلی موجود سازگاری نمایند [۱۴]. همچنین سازگاری تحصیلی به برخورداری از رضایت خاطر و کارکرد موثر در محیط آموزشی اطلاق می گردد. یک دانش آموز زمانی از سازگاری بهره مند است که بتواند بین خود و محیط اجتماعی اش رابطه ای سالم برقرار کند. سازگاری به دو عامل عامل ویژگیهای شخصی (نگرشها، مهارتها و شرایط جسمانی) و ماهیت موقعیتهایی که با آنها مواجه می شود (مشکلات خانوادگی، حوادث ناگهانی و طبیعی) بستگی

دارد [۱۵]. توانایی دانش آموز در مدیریت و کنترل شرایط آموزشی که در شرایط جدید با آن مواجه شده است و توان انطباق دانش آموز با مقررات، مطالب درسی، کسب شیوه جدید یادگیری، حضور در کلاس و برنامه مطالعه متناسب با آن دوره دانش آموزی، مربوط به سازگاری تحصیلی است [۱۶]. سازگاری متغیری پویاست که همه جوانب زندگی را دربرگرفته و با حل مشکلات پیش رو باعث ارضای نیازها و لذت بردن از شرایط می شود [۱۷]. یکی از این دوره ها و جنبه های زندگی، دوره تحصیل است که با سازگاری تحصیلی متمایز می شود. سازگاری تحصیلی به توانایی دانش آموز در انطباق خود با قوانین، مقررات و الزامات آموزشگاه و ایفای نقش در نظر گرفته شده، توسط این نهاد اجتماعی تعریف می شود [۱۸]. بر این اساس، انطباق خود با موقعیت های یادگیری بر اساس تواناییها، و وفق دادن خود با نقش های محول شده در مدرسه را سازگاری تحصیلی می گویند [۱۹]. سازگاری تحصیلی پیامدهای مثبت و تأثیرات مهمی بر موفقیت در مدرسه دارد [۲۰]. در فضای مدرسه، دانش آموزان با چالشهای مختلفی از جمله، محیط جدید، دوستان و معلمان جدید رو به رو می شوند که اگر با این تغییرات کنار نیایند و نتوانند با محیط و سبک زندگی جدید سازگار شوند، دچار اضطراب و افسردگی می شوند [۲۱]. برونفربرنر (۱۹۹۲) در نظریه بافتگرایی خود، نظامی از کنشها را بر می شمارد که بر سازگاری و یا ناسازگاری تأثیرگذار هستند. به عقیده او، عواملی همچون روابط اعضای خانواده، سن، جنسیت، ارزشهای جوامع، بلوغ و پیامدهای آن از عوامل مؤثر در این زمینه هستند که یک بافت مشخصی را شکل داده و به عنوان یک کل بر رفتار تأثیر انطباقی فرد تأثیر می گذارد [۲۰]. تنوع نژادی، فرهنگی، قومی، طبقه اجتماعی، دینی و زبانی یکی از مشخصه های اساسی جهان امروز و عاملی مؤثر در تعاملات بین فردی در ساخت اجتماع قلمداد می شود. با وجود اینکه برای پیشگیری از تبعیض های مبتنی بر نژاد، عقیده، رنگ پوست، جنسیت و سن، کم و بیش در سرتاسر جهان قانون وضع شده است، جامعه جهانی همچنان اسیر نگرشها و رفتارهایی است که در قبال برخی گروه های قومی، فرهنگی و اجتماعی با تبعیض و تفکیک برخورد می کند. از این رو نابرابری غیررسمی به اوج خود رسیده است و خود را در نژادپرستی، قوم گرایی، تعصب، تبعیض، جانبداری و سلطه فرهنگی متجلی ساخته است. یکی از نشانه های آشکار این نابرابری خصومت های قومی و نژادی فراوانی است که در خبرهای رسمی گزارش می شود [۲۲]. یافته ها حاکی از آن است که آموزش چندفرهنگی و مقوله قومیت از مهمترین عناصر در جهت حفظ ثبات فکری و اعتماد به نفس در عصر جهانی شدن بوده و هر زمان که زمینه ی آموزش فرهنگی مناسب نبوده است، ارتباط مؤثر و کارآمدی بین افراد به وجود نیامده و این امر موجب اخلاص در آموزش و یادگیری شده است [۲۳]. این موضوع سبب می شود تا آموزش موضوعات چندفرهنگی و ارتقاء سواد چندفرهنگی خصوصاً در میان دانش آموزان، بیش از پیش ضرورت یابد. کشور ما نیز از گروه های فرهنگی، قومی و زبانی متنوعی شکل گرفته است. هر کدام در فرهنگ، آداب و رسوم، زبان و دین مذهب دارای تفاوتهایی با یکدیگر هستند. این گروههای گوناگون فرهنگی و قومی برای آنکه بتوانند به طور مسالمت آمیز در کنار یکدیگر زندگی کنند، باید از تعصب و قوم مداری دوری و به سمت نسبی گرایی فرهنگی حرکت کنند، لذا باید تفاوتها و شباهت های یکدیگر را بشناسند و در جهت رشد روابط بین فرهنگی و بین قومی تلاش کنند [۲۴]. آموزش چندفرهنگی در دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ به معرفی فرهنگ های مختلف از طریق برنامه درسی دلالت داشت؛ فرهنگ هایی که از نظر تاریخی از بین رفته یا به اندازه مورد لزوم در برنامه درسی مدارس گنجانده نشده بود. این اصطلاح بعدها مفهومی گسترده تر یافت و نه تنها گروه های قومی، نژادی و اجتماعی بلکه گروههای و گرانیت جنسیتی و گروه های دارای نیازهای خاص را نیز در بر گرفت. آموزش چندفرهنگی در تعریف امروزی خود به همه خط مشی ها و رویدادهایی اطلاق می شود که مدارس باید به کار گیرند، تا نتایج آموزشی را برای همه دانش آموزان دارای ملیت، طبقه، مذهب و حتی جنسیتهای مختلف و کودکان استثنایی بهبود بخشند. به عبارت دیگر آموزش چندفرهنگی مفهومی است که در آن، تمام دانش آموزان صرفنظر از گروهی که به آن تعلق دارند، باید از برابری فرصت آموزشی در مدرسه برخوردار شوند [۲۵]. آموزش چندفرهنگی شامل کنجکاوی فکری، انتقاد از خود، توانایی تشکیل یک نظر مستقل با ارزیابی استدلال ها و مدارک، احترام نسبت به دیگران، حساسیت به شیوه های دیگر تفکر و زندگی و فعالیتهایی است که با هدف دور شدن از ذهنیت قومی گام برمی دارد. بسیار

مهم است که احترام به فرهنگ های مختلف بنا نهاده شود و آگاهی افراد از طریق ایجاد یک محیط مناسب برای درک متقابل به منظور ارتقاء و بهبود چند فرهنگ گرایی افزایش یابد. هدف آموزش چندفرهنگی کمک به دانش آموزان برای کسب رفتارهایی همچون همدلی، نشان دادن احترام به دیگران و داشتن رفتار مدارا آمیز نسبت به دیگران است [۲۶]. علاوه بر این، تلاش می کند دانش آموزان را قادر سازد دانش، مهارت ها و رفتار لازم را برای آنها فراهم سازد، تا بتوانند در جامعه دموکراتیک شرکت کنند و فرصت های برابر را در آموزش و پرورش به دست آورند. این رویکرد مبتنی بر ارزشهای کثرت گرایانه به یاددهی و یادگیری است که از تنوع حمایت می کند و در جامع ترین شکل خود نسبت به تحقق برابری آموزشی ایجاد برنامه درسی که موجب تفاهم میان گروه های قومی بوده و مبارزه با اعمال ظالمانه را در پی دارد، متعهد است [۲۷]. همچنین سیاستها و اعمالی هستند که از طریق فلسفه آموزشی، ترکیب کارکنان و سلسله مراتب مواد آموزشی، برنامه درسی و آیین نامه های ارزشیابی به تنوع فرهنگی احترام می گذارد [۲۸]. رویکرد چندفرهنگی مفهومی است که در سالهای اخیر مورد تأکید تعلیم و تربیت قرار گرفته و منظور آن این است که با وجود گسترش ارتباطات بین کشورها و حرکت آنها به سوی نظامی جهانی یا حداقل منطقه ای، مسئله اقوام و تفاوت های فرهنگی بین آنها هم چنان اهمیت خاصی دارد [۲۵]. این رویکرد سه دیدگاه اساسی دارد [۲۹]: اول اینکه هستی انسان از نظر فرهنگی، طوری آفریده شده که در خلال یک دنیای فرهنگی رشد و نمو پیدا کرده، تکامل یافته و زندگی و روابط اجتماعی خود را در قالب نظام معنایی و ترجیح های برگرفته از فرهنگ تنظیم می کند. این گفته بدین معنا نیست که انسانها صرفاً توسط فرهنگشان محصور شده اند و نمی توانند فراتر از آن قالب رشد کنند. دوم اینکه فرهنگ های متفاوت، دارای نظام های متفاوت معنایی هستند و تا زمانی که هر فرهنگ، متشکل از بخش محدودی از نمادهای فرهنگی است به فرهنگ های دیگر نیاز دارد تا خود را بهتر بشناسد، افق های عقلانی و اخلاقی خود را گسترش دهد، پندار خود را وسیع تر نماید تا خود را از خودشیفتگی نجات دهد. این گفته بدین معنا نیست که کسی نمی تواند در قالب فرهنگ خود زندگی خوبی داشته باشد، بلکه بیشتر بدین معناست که فرد با مشاهده قابلیت های سایر فرهنگهاست که می تواند به بازاندیشی در مورد کاستی های فرهنگ خود اقدام نماید. سوم اینکه هر فرهنگی برخاسته از درون یک جمعی است و چالش های جاری بین یک سلسله افکار و سنت های مختلف درون خود را بازتاب می دهد. این امر بدان معنا نیست که فرهنگ خالی از انسجام و هویت است، بلکه بدین معناست که هویت آن جمعی، سیال و باز است. تمامی موارد مذکور بدین معنی است که هیچ فرهنگی تماماً بی ارزش نیست. بلکه هر فرهنگ به دلیل هویتی که به اعضای خود می دهد، محترم و باارزش است و از طرفی اغلب فرهنگ ها تمام عیار نیستند و هر فرهنگی این حق را دارد که خود را به دیگران عرضه کند و در خلال این عرضه هاست که فرهنگ ها به سوی بهترین ها تغییر می کنند. در این راستا فرهنگها در جریان تعاملات آگاهانه و ناآگاهانه است که با یکدیگر گسترش یافته، هویت شان را باز تعریف می کنند و باز این گفته بدین معنا نیست که آنها هیچ اراده و انگیزش درونی از خود ندارند و خود موضوع تأثیرات خارجی هستند. بلکه بدین معناست که فرهنگها در یکدیگر تأثیر و تأثر داشته و از این طریق یکدیگر را تقویت می کنند [۳۰].

در زمینه متغیرهای پژوهش تحقیقات چندی صورت گرفته که برخی از آنها بیان می شوند: خسروی و همکاران [۳۱] نشان دادند آموزش چندفرهنگی باعث افزایش درک و احترام به تنوع فرهنگی و شکل گیری هویت در میان دانش آموزان دوره ابتدایی گردید. راهسار و نصیری [۳۲] نشان دادند یکی از ویژگی های فرهنگ آموختنی بودن آن است و آموزش و پرورش و به خصوص معلمان، در انتقال فرهنگ به شیوه صحیح و انتخاب عناصر فرهنگی مناسب نقشی مهم ایفا می کنند. عاشوری و صادقی [۳۳] نشان دادند میزان سواد چند فرهنگی دانش آموزان در هر شش مولفه بعد از آموزش مولفه های چند فرهنگی ارتقا یافت، که این افزایش در مولفه های «همزیستی مسالمت آمیز» و «ارتقا درک و تحمل» بیشتر بود. پورموسوی و همکاران [۳۴] نشان دادند ویژگی های مدرسه چندفرهنگی شامل: خط مشی و استراتژی، برنامه های چندفرهنگی، افراد با فرهنگ متنوع، فرآیندها با رویکرد چندفرهنگی و محیط متنوع فرهنگی است. مصطفی زاده و همکاران [۳۵] نشان دادند مولفه های آموزش چندفرهنگی شامل: آموزش ضد تبعیض نژادی، پذیرش تنوع و تکرر، همزیستی مسالمت آمیز با گروه

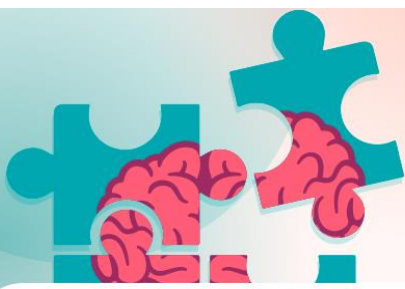

های دیگر، رعایت عدالت تربیتی، انعطاف در برنامه های درسی، تنوع در استفاده از روش های تدریس، تنوع در استفاده از مواد آموزشی، حق حفظ زبان های اقلیت بود. صادقی و صادقی [۳۶] نشان دادند که آموزش چندفرهنگی بر یادگیری آموزشی مدرسه ای تاثیر گذار بوده و این گذاره در نوع یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در گسترش فضای سازگاری و توافق میان فرهنگ ها و یا ایجاد مانع در آموزش موثر است. قایم پناه و رضاپور [۳۷] نشان دادند آموزش چند فرهنگی بر یادگیری اثربخشی مثبت و معنادار دارد. عیدی و نوریان [۳۸] نشان دادند مدرسان قدرت بالایی در بالا بردن ارزش ها دارند و می توانند جلوی تعصبات قومیتی را از طریق آموزش چندفرهنگی بگیرند و باعث احترام به قومیت ها، آداب و رسوم، زبان و فرهنگ شوند. حمیدی زاده و همکاران [۳۹] نشان دادند علی رغم علاقه معلمان به آموزش چندفرهنگی، شناخت و دانش آنها از آموزش چندفرهنگی محدود است و چالش های زیادی را برای این آموزش مطرح می کنند. رحمانی و همکاران [۴۰] نشان دادند محتوای ترکیبی و یکپارچه، چگونگی خلق دانش و فهم تاثیر پذیری از ویژگی های قومی، کاهش تعصب، عدالت و برابری آموزشی، تقویت و اعطای قدرت به فرهنگ مدارس و پرداختن به حقوق اقلیت های دینی و قومی، به ترتیب مهم ترین مولفه های موثر در آموزش چند فرهنگی بودند که عامل محتوای ترکیبی و یکپارچه، از اهمیتی بیش تر نسبت به سایر عوامل برخوردار بود. پنینگتن و همکاران [۴۱] نشان دادند آموزش چندزبانه (چندفرهنگی) با کمک ابزار دیجیتال باعث افزایش سواد رسانه ای جدید و یادگیری زبان های جدید می گردد. عثمان و همکاران [۴۲] نشان دادند آموزش چندفرهنگی بر ملی گرایی دانش آموزان دوره ابتدایی اثربخشی مثبت و معنادار داشت. دمیر و اوزدن [۴۳] نشان دادند که: معلمان قبل از خدمت که درباره ی این موضوع آموزشی ندیده بودند دارای سطح دانش و مهارت کم هستند. طراحی برنامه آموزشی چند فرهنگی می تواند به بهبود حرفه و شخصیت معلمان قبل از خدمت کمک کند.

با توجه به مطالب بیان شده، در سیستم آموزشی کشور ضرورت آموزش چندفرهنگی بسیار وجود دارد و باید برای اینکه دانش آموزان دو زبانه بتوانند با فرهنگ رسمی کشور در کنار فرهنگ مادری خود عجین شوند، باید بر روی فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) به خصوص در پایه ششم ابتدایی تلاش گردد، تا بتوان در زمینه آموزش به این دانش آموزان و ایجاد تغییر در فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی، ثبات پذیری تحصیلی آنها برای بهتر یاد گرفتن و قدم برداشتن در مسیر یادگیری و پیشرفت و موفقیت آنها را رهنمون نمود، لذا پژوهش حاضر در پی بررسی اثربخشی آموزش چندفرهنگی بر فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه بوده و در پی پاسخ به سوال زیر است: آیا آموزش چندفرهنگی باعث توسعه و تقویت فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی در دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی می شود؟

۲. روش پژوهش

طرح پژوهشی، توصیفی - تحلیلی و از نوع نیمه تجربی بود. جامعه آماری دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بودند. حداقل تعداد نمونه در تحقیقات شبه تجربی ۱۵ نفر برای هر گروه می باشد [۴۴]؛ لذا نمونه مورد مطالعه ۳۰ نفر برای ۲ گروه شامل یک گروه آموزش چندفرهنگی (۱۵ نفر) به همراه یک گروه گواه (۱۵ نفر) می باشند که با روش نمونه گیری هدفمند و به صورت در دسترس انتخاب شدند. **معیارهای ورود به این پژوهش عبارتند از:** دو زبانه بودن دانش آموزان منتخب، مبتلا نبودن به هرگونه بیماری جسمی و سایر اختلالات روانی، دامنه سنی بین ۱۲ الی ۱۳ سال، تمایل و رضایت آگاهانه به شرکت در طرح پژوهشی. معیارهای خروج از این پژوهش عبارتند از: عدم رغبت فرد به ادامه پژوهش. روش جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و میدانی بود. ابزار اندازه گیری در این پژوهش ۳ پرسشنامه به همراه کلاسهای آموزش چندفرهنگی (۱۱ جلسه ۶۰ دقیقه ای و هر هفته ۲

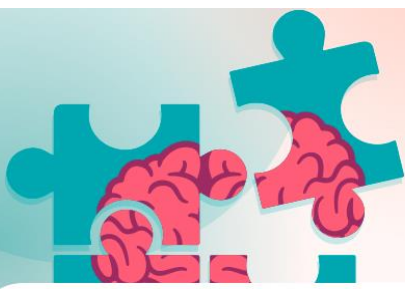

جلسه) می باشد که در قدم اول پیش آزمون برگزار و سپس کلاسهای آموزش روی دانش آموزان پایه ششم (گروه آزمایش) اجرا و بعد مجدد پرسشنامه ها پخش و پس آزمون برگزار شد. ابزار به شرح زیر می باشند:

پرسشنامه ثبات پذیری تحصیلی: این پرسشنامه توسط بابایی و همکاران [۴۵] طراحی شد. این ابزار دارای ۲۳ گویه بوده که به صورت طیف پنج درجه ای لیکرت نمره گذاری می شود. نمره ابزار از طریق مجموع نمره گویه ها به دست می آید، لذا دامنه نمرات بین ۲۳ تا ۱۱۵ است و نمره بالاتر به معنای ثبات پذیری بیشتر در زمینه تحصیلی می باشد. بابایی و همکاران (۱۴۰۱) روایی ملاکی این پرسشنامه را با روش همبستگی پیرسون و روایی سازه های آن را با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی به روش تجزیه به مؤلفه های اصلی به دست آوردند و مقدار KMO را ۰/۸۷۰ برآورد نموده و نتیجه آزمون کرویت بارلت و مجذور کای برابر با ۵۶۷۸/۹۶۸ بوده و در سطح یک درصد و با اطمینان ۹۹ درصد معنی دار بود و نتایج حاکی از وجود پنج عامل زیر بود: عملکرد خانواده، عملکرد مدرسه، عملکرد فردی، عملکرد جامعه و تأثیر فناوریهای جدید. همچنین بابایی و همکاران (۱۴۰۱) مقدار پایایی پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ محاسبه نمودند. در این پژوهش روایی پرسشنامه حاضر به صورت محتوایی و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۱۸ برآورد شد.

پرسشنامه سازگاری تحصیلی: این پرسشنامه توسط اندرسون و همکاران [۴۶] طراحی شد. این ابزار ۹ سوالی بوده و سه خرده مقیاس زیر را در یک طیف لیکرت ۵ درجه ای مورد سنجش قرار می دهد: انگیزش، پیشرفت و سبک زندگی تحصیلی. حداقل و حداکثر نمره احتمالی که هر فرد در این مقیاس دریافت می کند، به ترتیب ۹ و ۴۵ است که نمره بالا در این ابزار نشان دهنده سازگاری تحصیلی بیشتر است. اندرسون و همکاران (۲۰۱۶)، روایی این ابزار را مطلوب و پایایی آن را به روش ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون و خرده مقیاس های فوق به ترتیب در زمان اول ۰/۷۱، ۰/۷۵، ۰/۷۶ و ۰/۷۹ و در زمان دوم ۰/۷۶، ۰/۷۱، ۰/۷۰ و ۰/۷۵ گزارش کردند. در داخل کشور نیز روایی این ابزار توسط طباطبایی و همکاران (۱۳۸۹) مطلوب گزارش شده و پایایی کل و خرده مقیاس ها به روش ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۹، ۰/۸۹ و ۰/۹۲ به دست آمده است. در پژوهش سلیمانی و همکاران (۱۴۰۲)، پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که مقدار آن ۰/۷۴ به دست آمد. در این پژوهش روایی پرسشنامه حاضر به صورت محتوایی و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۲۵ برآورد شد.

پرسشنامه فرهنگ پذیری: این پرسشنامه توسط عزیزی و همکاران [۴۷]، طراحی شد. این ابزار ۱۵ سوالی بوده و دو مؤلفه زیر را مورد سنجش قرار می دهد: زبان و هویت فرهنگی. سطح اندازه گیری پرسشنامه فاصله ای و سؤالات به صورت پنج گزینه ای بر اساس طیف لیکرت ۵ امتیازی طراحی شدند. دامنه نمرات بین ۱ تا ۵ هستند. نمره بالاتر نشان دهنده سطوح بالاتر فرهنگ پذیری است و نمره پایین تر نشان دهنده سطوح پایین تر فرهنگ پذیری است. نمره متوسط نشان می دهد که فرد دو زبانه است. برای تهیه پرسشنامه ابتدا ادبیات فرهنگ پذیری مرور شد سپس بر اساس پیشینه گویه های پرسشنامه های معرفی شده در پیشینه ترجمه شد و از بین آنها ۱۵ گویه مربوط به زبان و هویت فرهنگی انتخاب شد و از حیث روایی صوری به تأیید اساتید خبره رسید. جهت بررسی شاخص روایی محتوا از روش والتز و باسل استفاده شد بدین صورت که متخصصان هر گویه را از نظر مربوط بودن، واضح بودن و ساده بودن بر اساس یک طیف لیکرت چهار قسمتی مشخص می کنند. حداقل مقدار برای شاخص CVI برابر با ۰/۷۹ است. در گام بعد پس از اجرای پرسشنامه روی گروه هدف و بعد از جمع آوری داده ها، به جهت پی بردن به الگوهای پنهان و بررسی همپوشانی آنها تحلیل عاملی اکتشافی در نرم افزار SPSS انجام شد. از آنجایی که انجام تحلیل عاملی اکتشافی نیاز به حجم نمونه بالا دارد، برای اطمینان از کافی بودن حجم نمونه آزمون کفایت KMO انجام شد و همچنین آزمون کرویت بارلت نمونه برداری برای اطمینان از صفر نبودن همبستگی بین گویه ها انجام شد. پس از انجام تحلیل عاملی اکتشافی و مشخص شدن عوامل، نیاز بود بررسی شود که آیا تعداد عامل ها و بارهای متغیرهایی که روی این عامل ها اندازه گیری شده اند با آنچه بر اساس تئوری و مدل نظری انتظار می رفت انطباق دارد. به این منظور در مرحله بعد عامل های فوق با تحلیل عاملی تأییدی در نرم افزار AMOS مورد بررسی قرار

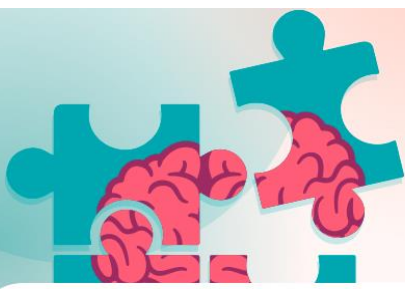
گرفتند و شاخصهای برازش مدل مطلوب گزارش شدند. در نهایت پرسشنامه به صورت اولیه روی تعداد ۳۰ دانش آموز پایه ششم اجرا شد و پایایی همسانی درونی ۰/۸۸ گزارش شد که بیشتر از حداقل پایایی یعنی ۰/۷۰ بود. در این پژوهش روایی پرسشنامه حاضر به صورت محتوایی و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۱۸ برآورد شد.

آموزش چندفرهنگی: روش آموزش چندفرهنگی (۱۱ جلسه ۶۰ دقیقه ای و هر هفته ۲ جلسه) براساس دستورالعمل عاشوری و صادقی [۳۳] تهیه گردید، که در جدول (۱) ارائه شده است:

جدول ۱- آموزش چندفرهنگی براساس دستورالعمل عاشوری و صادقی [۳۳]

جلسه	عنوان و مبحث
آشنایی با هم گروهی ها و مدرس و اهداف پژوهش و اجرای پیش آزمون	
اول	آشنایی دانش آموزان با نقش انسان در ویژگیهای ذاتی آفرینش خود، انتخابی بودن یا نبودن فرهنگ، وجود تفاوت در ویژگیهای انسانها، ارزشمندی هویت فرهنگی و افتخار نمودن به تعلق قومی
دوم	آشنایی دانش آموزان با طبیعی بودن تفاوتها، عدم تمسخر و مورد احترام قرار دادن سایر فرهنگها و قومیتها
سوم	آشنایی دانش آموزان با عناصر فرهنگی نظیر شعرهای محلی، لباس، زبان و ... است
چهارم	آشنایی دانش آموزان نسبت به قومیت و عناصر آن که به آنها می آموزد که مانند یک میراث ارزشمند از آن محافظت نمایند
پنجم	توضیح به تفصیل هریک از اقوام ایرانی و عناصر فرهنگی آن که به دانش آموزان کمک می کند با ابزار کمک آموزشی مسئله قومیت بررسی کنند
ششم	هریک از دانش آموزان به معرفی اقوام خود و عناصر فرهنگی آن می پردازند، این موضوع باعث شناخت بهتر دانش آموزان نسبت به قومیت خود و سایرهمکلاسی ها می شود
هفتم	این مفهوم بحث می شود که با توجه به اینکه وجود شباهتها باعث ایجاد وحدت در میان اقوام و انسانها می شود اما تا زمانی که تفاوتها وجود نداشته باشد؛ شناخت، یادگیری و ایجاد ارتباط با سایر اقوام برای افراد جذابیتی ندارد
هشتم	در رابطه با تنوع دینی و مذهبی و همچنین معرفی ادیان و لزوم احترام به آنها صحبت می شود
نهم	دانش آموزان می آموزند که تفاوت در دین، قومیت و فرهنگ، نباید باعث دوری و جدایی، تمسخر و زندگی غیرمسالمت آمیز میان افراد شود
دهم	دانش آموزان می آموزند که وجود تفاوت در فرهنگ و قومیت نباید باعث جانبداری و بی عدالتی شود
یازدهم	در رابطه با رویکردهای مواجهه با سایر فرهنگها و نتایج آن شامل «عدم توجه و برقراری ارتباط سالم با سایر اقوام بدون ایجاد مزاحمت»، «پذیرش، درک، احترام و همزیستی» و «پذیرش و ارتباط مناسب همراه با یادگیری از فرهنگ ایشان» بحث می شود
اتمام دوره و اجرای پس آزمون	

برای تجزیه تحلیل دادهها؛ نرم افزار SPSS نسخه ۲۸ و آزمون واریانس چندمتغیره، جهت تجزیه و تحلیل سوالهای پژوهش استفاده شد.

۳. یافته‌ها

اغلب دانش آموزان مورد بررسی، در رده سنی ۱۲ سال قرار داشته و همگی پسر بودند. میانگین متغیرهای پژوهش در پس آزمون نسبت به پیش آزمون افزایش یافته و نشان از موفق بودن اثربخشی چندفرهنگی در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه بود. قدر مطلق چولگی و کشیدگی برای تمامی متغیرهای پژوهش به تفکیک پیش و پس آزمون از ۱+ کمتر و از ۱- بیشتر می باشد و عدد کولموگراف اسمیرنوف برای متغیرهای پژوهش عدم معنی دار نشان دادند، لذا، توزیع متغیرهای تحقیق نرمال بودند.

به منظور برای بررسی پیش فرض همگنی ماتریس واریانس - کوواریانس پیش و پس آزمون متغیرهای پژوهش در گروه های مورد پژوهش از آزمون باکس استفاده شد.

جدول ۱- آزمون باکس: بررسی همگنی ماتریس واریانس - کوواریانس پیش و پس آزمون متغیرهای پژوهش

آزمون BOX S M	F	سطح معناداری
۴۱/۳۲۸	۱/۳۴۳	۰/۴۱۷

جدول ۱ نشان می دهد مقدار سطح معناداری ($F=1.343, P>0.01$) می باشد که گویای آن است شرط همگنی ماتریس واریانس - کوواریانس در پیش و پس آزمون متغیرهای پژوهش به خوبی رعایت شده است. به منظور بررسی همگنی واریانس ها در تفاوت بین متغیرهای پژوهش در پیش و پس آزمون در گروه ها از آزمون بارتلت استفاده گردید.

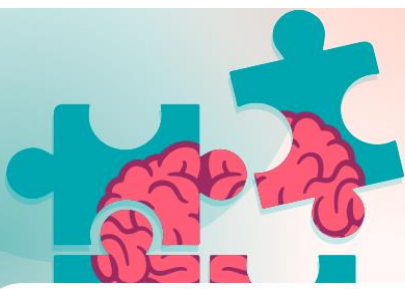
جدول ۲- آزمون بارتلت: بررسی تفاوت بین متغیرهای پژوهش در پیش و پس آزمون در گروه ها

آزمون بارتلت	عدد کاسکوئر	سطح معناداری
۰/۰۰۱	۳۱۹/۷۲۴	۰/۰۰۱

جدول ۲ نشان می دهد با توجه به مقدار سطح معناداری ($\text{Chi-Square}=319.724, P<0.01$) می باشد که گویای آن است که داده‌های متغیرهای پژوهش هم در پیش آزمون و هم در پس آزمون دارای یک توزیع همگن و نرمال می باشند. برای بررسی پیش فرض تفاوت بین پس آزمون متغیرهای پژوهش از نظر اثربخشی آموزش چندفرهنگی در گروههای مورد بررسی از آزمون لون استفاده شد.

جدول ۳- آزمون لون: مقایسه پیش و پس آزمون اثربخشی آموزش چندفرهنگی بر متغیرهای پژوهش

مولفه ها	آزمون لون (F)	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
پیش آزمون فرهنگ پذیری	۱/۲۸۹	۱	۲۸	۰/۲۶۶
پیش آزمون سازگاری تحصیلی	۲/۱۶۷	۱	۲۸	۰/۱۵۲
پیش آزمون ثبات پذیری تحصیلی	۳/۶۸۹	۱	۲۸	۰/۱۱۵
پس آزمون فرهنگ پذیری	۰/۰۰۷	۱	۲۸	۰/۹۳۴
پس آزمون سازگاری تحصیلی	۰/۵۲۸	۱	۲۸	۰/۴۷۴
پس آزمون ثبات پذیری تحصیلی	۲/۶۸۳	۱	۲۸	۰/۱۱۳

نتایج جدول ۳ گویای آن است که بین پیش و پس آزمون متغیرهای پژوهش از نظر اثربخشی آموزش چندفرهنگی در گروههای مورد بررسی تفاوت معنادار وجود دارد. برای تعیین معنی داری اثر گروه بر پس آزمون متغیرهای پژوهش از نظر اثربخشی آموزش چندفرهنگی در گروههای مورد بررسی، از آزمون لامبدای ویلکز استفاده شد.

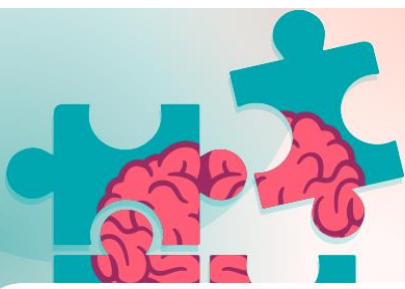
جدول ۴- آزمون لامبدای ویلکز: تعیین اثر گروه بر پس آزمون متغیرهای پژوهش با اثربخشی آموزش چندفرهنگی

آزمون	ارزش	F	درجه آزادی خطا	درجه آزادی/اثر	Sig.	مجدوراتا
لامبدای ویلکز	۰/۵۸۷	۱۰/۴۹۷	۱	۲۸	۰/۰۰۱	۰/۸۱۶

نتایج آزمون لامبدای ویلکز در جدول ۴ نشان می دهد اندازه اثر گروه یعنی مقایسه بین گروهی ۰/۸۱۶ است و اگر این شاخص بزرگتر از ۰/۱۴ باشد نشان دهنده اندازه اثر زیاد تفاوت گروهی است. بر اساس اطلاعات این جدول می توان گفت که آموزش چندفرهنگی بر وضعیت متغیرهای پژوهش دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه به طور معنادار تاثیر دارد و بین دو گروه مورد بررسی به لحاظ پس آزمون متغیرهای پژوهش از نظر اثربخشی آموزش چندفرهنگی تفاوت معنادار وجود دارد. برای بررسی تفاوت بین دو گروه از نظر پس آزمون متغیرهای پژوهش از نظر اثربخشی آموزش چندفرهنگی از آزمون تحلیل واریانس چند راهه استفاده شد.

جدول ۵- تفاوت بین دو گروه از نظر پس آزمون متغیرهای پژوهش از نظر اثربخشی آموزش چندفرهنگی

گروه	متغیرهای وابسته	مجدور مربعات	df	میانگین مربعات	F	Sig.	مجدوراتا
گروه	پیش آزمون فرهنگ پذیری	۲۴۴۸/۰۳۳	۱	۲۴۴۸/۰۳۳	۱۷۰۲/۲۷۵	۰/۰۰۱	۰/۳۲۴
	پیش آزمون سازگاری تحصیلی	۸۷۴/۸۰۰	۱	۸۷۴/۸۰۰	۶۷۲/۹۲۳	۰/۰۰۱	۰/۳۴۸
	پیش آزمون ثبات پذیری تحصیلی	۴۰۶۰/۰۳۳	۱	۴۰۶۰/۰۳۳	۲۶۵/۰۳۲	۰/۰۰۱	۰/۳۵۱
	پس آزمون فرهنگ پذیری	۳۵۸۶/۱۳۳	۱	۳۵۸۶/۱۳۳	۱۵۲۷/۵۶۲	۰/۰۰۱	۰/۷۶۷
	پس آزمون سازگاری تحصیلی	۱۳۳۳/۳۳۳	۱	۱۳۳۳/۳۳۳	۸۸۶/۰۷۶	۰/۰۰۱	۰/۷۸۲
	پس آزمون ثبات پذیری تحصیلی	۱۲۶۰۷/۵۰۰	۱	۱۲۶۰۷/۵۰۰	۴۹۸۶/۰۱۷	۰/۰۰۱	۰/۷۷۴
خطا	پیش آزمون فرهنگ پذیری	۴۰/۲۶۷	۲۸	۱/۴۳۸	-	-	-
	پیش آزمون سازگاری تحصیلی	۳۶/۴۰۰	۲۸	۱/۳۰۰	-	-	-
	پیش آزمون ثبات پذیری تحصیلی	۴۲۸/۹۳۳	۲۸	۱۵/۳۱۹	-	-	-
	پس آزمون فرهنگ پذیری	۶۵/۷۳۳	۲۸	۲/۳۴۸	-	-	-

-	-	-	۱/۵۰۵	۲۸	۴۲/۱۳۳	پس آزمون سازگاری تحصیلی
-	-	-	۲/۵۲۹	۲۸	۷۰/۸۰۰	پس آزمون ثبات پذیری تحصیلی

براساس جدول ۵، بین دو گروه از نظر پس آزمون متغیرهای پژوهش از نظر اثربخشی آموزش چندفرهنگی در سطوح ۱ و ۵ درصد تفاوت معنادار وجود دارد سطح معناداری تحلیل واریانس و عدد F معنادار است، یعنی بین میانگین فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی گروه های آزمایش و کنترل تفاوت معنادار وجود دارد و اندازه اثر تاثیر متغیر مستقل (مداخله) در متغیرهای پژوهش بیشتر می باشد. بر اساس اطلاعات این جدول می توان گفت که:

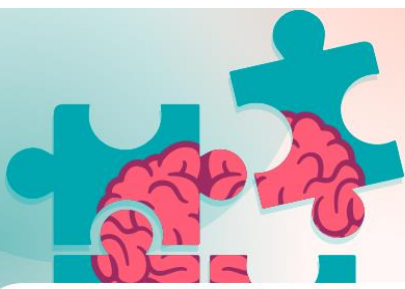
- آموزش چندفرهنگی بر فرهنگ پذیری در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه به طور معنادار ۷۶/۷ درصد اثر دارد و در واقع نشان دهنده موثر بودن آموزش چندفرهنگی بر فرهنگ پذیری بوده و مقدار ضریب تاثیر در پس آزمون نسبت به پیش آزمون بیشتر می باشد و نشان از موثر بودن این روش مداخله ای در افزایش فرهنگ پذیری در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه است.
- آموزش چندفرهنگی بر سازگاری تحصیلی در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه به طور معنادار ۷۸/۲ درصد اثر دارد و در واقع نشان دهنده موثر بودن آموزش چندفرهنگی بر سازگاری تحصیلی بوده و مقدار ضریب تاثیر در پس آزمون نسبت به پیش آزمون بیشتر می باشد و نشان از موثر بودن این روش مداخله ای در افزایش سازگاری تحصیلی در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه است.
- آموزش چندفرهنگی بر ثبات پذیری تحصیلی در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه به طور معنادار ۷۷/۴ درصد اثر دارد و در واقع نشان دهنده موثر بودن آموزش چندفرهنگی بر ثبات پذیری تحصیلی بوده و مقدار ضریب تاثیر در پس آزمون نسبت به پیش آزمون بیشتر می باشد و نشان از موثر بودن این روش مداخله ای در افزایش ثبات پذیری تحصیلی در بین دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه است.

۴. بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که:

۱. اجرای آموزش چندفرهنگی بر توسعه و تقویت فرهنگ پذیری در دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه دارای اثربخشی مثبت و معنادار بود.
 ۲. اجرای آموزش چندفرهنگی بر توسعه و تقویت سازگاری تحصیلی در دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه دارای اثربخشی مثبت و معنادار بود.
 ۳. اجرای آموزش چندفرهنگی بر توسعه و تقویت ثبات پذیری تحصیلی در دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه دارای اثربخشی مثبت و معنادار بود.
- نتایج حاصل برای پژوهش حاضر با نتایج خسروی و همکاران [۳۱] راهسار و نصیری [۳۲] عاشوری و صادقی [۳۳] پورموسوی و همکاران [۳۴] مصطفی زاده و همکاران [۳۵] صادقی و صادقی [۳۶] قایم پناه و رضاپور [۳۷] عیدی و نوریان [۳۸] حمیدی زاده و همکاران [۳۹] رحمانی و همکاران [۴۰] پنینگتن و همکاران [۴۱] عثمان و همکاران [۴۲] دمیر و اوزدن [۴۳]، همخوانی و همپوشانی دارد.

در تبیین نتیجه اول می توان بیان نمود که فرهنگ پذیری و هماهنگی با فرهنگهای مختلف و تطبیق خود با آنها در راستای زندگی راحت و رسیدن به موفقیت یک اصل اساسی است و این اصل برای دانش آموزان برای یادگیری در عرصه

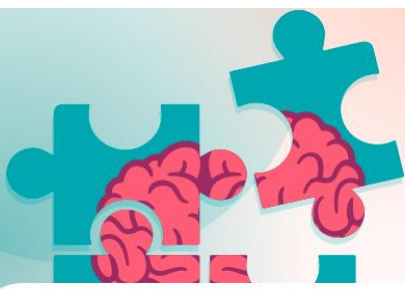
تحصیلی بسیار مهم است. دانش آموزان باید در دوران ابتدایی شناخت فرهنگها و تطبیق دادن خود با آنها را بیاموزند و بدانند که اگر در جوامعی که زندگی می کنند چندین فرهنگ مختلف حاکم باشد و معلمان و دوستانشان نیز از فرهنگهای مختلف باشند باید بتوانند این فرهنگها را شناخته و خود را با آنها تطبیق دهند و با کمک این فرهنگ پذیری برای رسیدن به موفقیت و پیشرفت تلاش نمایند و از قدرت علمی فرهنگها در راستای تطبیق خود با آنها و یافتن راه سعادت و موفقیت استفاده کنند، لذا شناخت فرهنگها و فرهنگ پذیر بودن برای دانش آموزان یک اصل مهم و اساسی در زمینه رسیدن به موفقیت و پیشرفت است.

در تبیین نتیجه دوم می توان بیان نمود که همه از فرهنگهای مختلف در این کشور در کنار هم زندگی می کنیم و یک زبان ملی داریم که باید با شناخت آن بتوانیم درس را یاد گرفته و به سمت سازگاری در امر تحصیل با فرهنگ اصلی و سایر فرهنگها پیش رویم و به موفقیت برسیم. سازگار شدن با فرهنگ اصلی کشور و استفاده از آن در زمینه تحصیلی باعث موفقیت می گردد و دانش آموزان باید با کمک یادگیری زبان ملی کشور در مدرسه، باعث سازگار شدن خود با درس و چرخه یاددهی یادگیری شوند و با افزایش میزان معلومات خود در عرصه درسی و تحصیلی به سمت موفقیت و پیشرفت قدم برداشته و با کمک یادگیری فرهنگ ملی کشور در کنار فرهنگ مادری و سایر فرهنگها با یافتن دوستان خوب برای خویش در مدرسه باعث سازگار شدن با مدرسه و امر تحصیل و یادگیری هر چه بیشتر در مدرسه شوند.

در تبیین نتیجه سوم می توان بیان نمود که یکی از مهمترین عوامل ثبات پذیری یک دانش آموز در محیط مدرسه، یادگیری بهتر فرهنگ ملی و هماهنگ شدن با سایر فرهنگهای رایج در محیط جامعه است چرا که باعث ایجاد ارتباطات بهتر بین مردم شده و مانع از تداخل بین آنها می گردد و هر چقدر ارتباط بین دانش آموزان در عرصه درسی و تحصیلی با معلم و همکلاسیان و دوستان بهتر باشد و تقویت گردد، آنها برای رفتن به مدرسه و یادگیری بیشتر از خود اهتمام بیشتری را نشان خواهند داد و این باعث خواهد شد آنها با ثبات قدم در عرصه تحصیلی رفتار نموده و بر میزان ماندگاری و ثبات پذیری آنها در امر تحصیل جهت رسیدن به موفقیت پیشرفت و افزوده تر خواهد شد و این ثبات قدم منجر به افزایش علم و معلومات و کمک به سایر دوستان و اهالی خانواده و آشنایان در راستای هماهنگی با فرهنگهای موجود و فرهنگ ملی کشور خواهد شد و مسیر موفقیت را هموار خواهد نمود.

کشور ما کشور فرهنگهای مختلف بوده و این فرهنگها در کنار هم باعث ماندگاری و ثبات ایران شدند و باید در دوران کنونی از قدرت این فرهنگها در راه رسیدن به موفقیتهای علمی بهره برد. بادی فرهنگهای موجود در کشور را شناخت و شناساند تا بتوان با ایجاد حس برادری در بین این فرهنگها از توان آنها در راستای هماهنگی و موفقیت و ماندگاری کشور استفاده نمود. همیشه مردم در هر شرایطی در کنار هم بودند و هستند و حال فرزندان همین مرز و بوم در مدارس در کنار هم درس می خوانند و با کمک فرهنگ و زبان ملی کشور راههای موفقیت خویش و دیگران را جستجو می کنند و چراغ روشنی برای خویش و دوستانشان می شوند. باید با آموزش چندفرهنگی به همه اقوام ساکن در کشور به آنها راههای ایجاد ارتباط و دوستی و یاددهی و یادگیری براساس فرهنگهای مختلف را یاد داد تا بتوانند با کمک هم بر سازگاری تحصیلی دانش آموزان و ثبات پذیری آنها در امر تحصیل و یادگیری فرهنگهای مختلف و تطبیق خود با آنها کمک نمایند. مسئولین امر باید با بررسی فرهنگهای موجود در منطقه و فرهنگهای موجود در مدرسه با آموزش چندفرهنگی و با کمک زبان و فرهنگ ملی کشور، باعث ایجاد اتحاد و هماهنگی بین دانش آموزان در راستای رسیدن به موفقیت و پیشرفت در کنار سایر دوستانشان از هر فرهنگی شوند.

پژوهش حاضر در روند اجرایی خود با محدودیتهای زیر روبرو بود: با توجه به اینکه عوامل، متغیرها و روشهای آموزشی مداخله ای مختلف و زیادی بر توسعه و تقویت فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی نقش دارند، در نتیجه کنترل تمامی متغیرهای دخیل در این عامل در این تحقیق مقدور نبود و از این لحاظ محدودیت وجود دارد. در تعمیم نتیجه حاصله به سایر سازمانها و ارگانها؛ با توجه به اینکه جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان دو زبانه (ترک، کرد و

ارمنی) پایه ششم ابتدایی شهرستان اورمیه بودند، محدودیت وجود دارد. در پژوهش حاضر به منظور زمینه یابی از پرسشنامه استفاده گردید، در نتیجه ممکن است برخی از دانش آموزان از ارائه پاسخ واقعی خودداری کرده و پاسخ غیر واقعی داده باشند. این پژوهش به صورت مقطعی انجام شده است. به این دلیل، نتیجه گیری قطعی درباره علیت را دشوار می سازد. بدلائل سیاسی و امنیتی نمی توان بین سه گروه دانش آموزان ترک، کرد و ارمنی به بیان تفاوت های حاصل از آموزش چندفرهنگی در زمینه فرهنگ پذیری، سازگاری تحصیلی و ثبات پذیری تحصیلی پرداخت، لذا از این حیث محدودیت وجود دارد.

در نهایت امر با توجه به نتایج حاصل می توان پیشنهاد های زیر را ارائه نمود: با توجه به اینکه آموزش چندفرهنگی بر توسعه و تقویت فرهنگ پذیری اثربخشی مثبت و معنادار دارد، پیشنهاد می گردد که با آموزش های مختلف مداخله ای در سطح مدرسه و کتب تدریسی باعث آشنایی با فرهنگ های موجود در کشور و ایجاد ارتباطات مناسب و صحیح و به دور از دید ناسیونالیستی بین این فرهنگ ها گردید. با توجه به اینکه آموزش چندفرهنگی بر توسعه و تقویت سازگاری تحصیلی اثربخشی مثبت و معنادار دارد، پیشنهاد می گردد که با آموزش های مختلف مداخله ای در سطح مدرسه و کتب تدریسی باعث آشنایی با فرهنگ های موجود در کشور در راستای آشنایی و دوست شدن و سازگاری با هم در زمینه درسی و تحصیلی در دانش آموزان شد. با توجه به اینکه آموزش چندفرهنگی بر توسعه و تقویت ثبات پذیری تحصیلی اثربخشی مثبت و معنادار دارد، پیشنهاد می گردد که با آموزش های مختلف مداخله ای در سطح مدرسه و کتب تدریسی باعث یادگیری فرهنگ ها و استفاده از قدرت آنها در زمینه تحصیل و یاددهی و یادگیری در راستای ثبات پذیری تحصیلی در دانش آموزان شد.

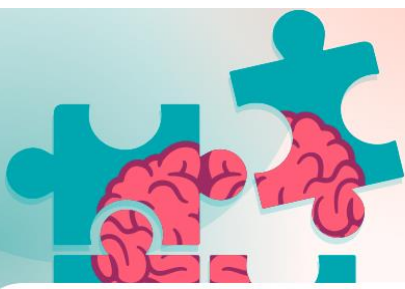
۵. ملاحظات اخلاقی پژوهش

مقاله حاضر از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول استخراج شده است و تمامی نویسندگان در آماده سازی مقاله حاضر به یک اندازه سهیم بوده و هیچ تعارض منافی بین آنها وجود نداشته و نویسندگان مقاله حاضر از تمامی افراد، شرکت کنندگان/آزمودنی ها و سایر افرادی که جزء نویسندگان نیستند و در اجرای پژوهش با ما همکاری داشته اند؛ تشکر و قدردانی می کنند.

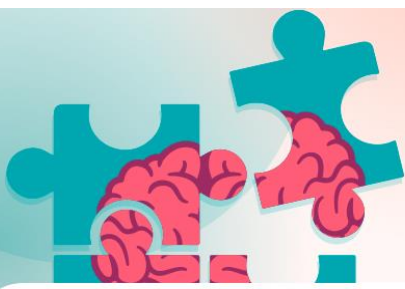
۶. مراجع

1. Berry, J. W. (2019). *Acculturation: A personal journey across cultures*. Cambridge University Press.
2. Berry, J. W., & Sam, D. L. (Eds.). (2006). *The Cambridge handbook of acculturation psychology* (pp. 27-42). New York, NY, USA:: Cambridge University Press.
3. Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism*. Multilingual matters
4. Razani, J., Burciaga, J., Madore, M., & Wong, J. (2007). Effects of acculturation on tests of attention and information processing in an ethnically diverse group. *Archives of Clinical Neuropsychology*, 22(3), 333-341. doi:10.1016/j.acn.2007.01.008
5. Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (5 th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

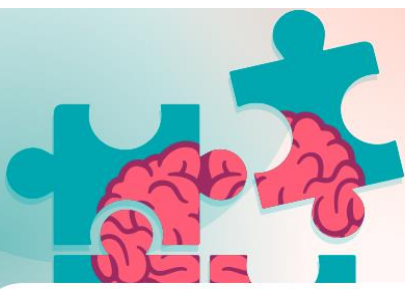
۶. مرادی، م. و رحمانی، م. (۱۳۹۵). بررسی رابطه متقابل زبان و فرهنگ با استفاده از فرضیه نسبیت زبان شناختی. *نقد زبان و ادبیات خارجی*، ۱۲(۱۶): ۲۳۷-۲۵۸.

۷. صبور، ح.، گیوریان، ح. و حق شناس کاشانی، ف. (۱۴۰۰). تبیین الگوی فرایند خط مشی گذاری در نظام آموزش و پرورش ایران. فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی، ۱۶(۶۶): ۱۷۵-۱۹۰.
8. Hansson, S. O., & Helgesson, G. (2003). What is stability. *Synthese*, 136(2): 219-235.
9. Teimouri, Y., Plonsky, L., & Tabandeh, F. (2020). L2 grit: Passion and perseverance for second-language learning. *Language Teaching Research*, 1362168820921895.
10. Hewitt, D. B., Chung, J. W., Ellis, R. J., Cheung, E. O., Moskowitz, J. T., Hu, Y. Y., & Bilimoria, K. Y. (2021). National Evaluation of Surgical Resident Grit and the Association With the Wellness Outcomes. *JAMA surgery*, 156(9): 856-863.
11. Berk, R. A. (2018). Grit 2.0: A review with strategies to deal with disappointment, rejection, and failure. *The Journal of Faculty Development*, 32(2): 91-104.
12. Broghammer, S. M. (2017). Grit as a Predictor of Academic Success for First-Time Undergraduate Students.
13. Cho, H. J., Levesque-Bristol, C., & Yough, M. (2022). How autonomy-supportive learning environments promote Asian international students' academic adjustment: a self-determination theory perspective. *Learning Environments Research*, 5(3), 1-26.
۱۴. کشت ورز کنذازی، ا. و اوجی نژاد، ا. ر. (۱۳۹۹). نقش واسطه ای خوش بینی تحصیلی در رابطه بین خودکارآمدی ادراک شده و سازگاری دانشجویان با دانشگاه. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱۲(۲): ۸۵-۱۰۹.
۱۵. صادقی سیاح، ع. و جعفری، ل. (۱۴۰۱). پیش بینی اشتیاق تحصیلی بر اساس سازگاری تحصیلی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه آزاد همدان. *مطالعات روانشناختی نوجوان و جوان*، ۳(۱): ۱۱۲-۱۲۳.
16. Branje, S., & Morris, A. S. (2021). The impact of the COVID-19 pandemic on adolescent emotional, social and academic adjustment. *Journal of Research on Adolescent*, 31 (3), 486-499.
17. Verner-Filion, J., & Vallerand, R. J. (2016). On the differential relationships involving perfectionism and academic adjustment: The mediating role of passion and affect. *Learning and Individual Differences*, 50, 103-113.
۱۸. عزیزی نژاد، ب. (۱۳۹۵). نقش حمایت اجتماعی مدارس بر سازگاری تحصیلی: اثر میانجی رضایت از مدرسه، امیدواری و خودکارآمدی دانش آموزان. *پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۴(۱۳): ۵۷-۶۸.
19. Pettus, K. R. (2006). The relationship of parental monitoring to community college student adjustment and achievement: differences by gender, ethnicity, parental education level, and student residence. *University of South Carolina*.
20. Yoo, H. C., Miller, M. J., & Yip, P. (2015). Validation of the internalization of the Model Minority Myth Measure (IM-4) and its link to academic performance and psychological adjustment among Asian American adolescents. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 21, (2), 237-246.
21. Ali, A., Ahmad, M., & Khan, S. (2018). Social and Academic Adjustment of the University Students. *Global Social Sciences Review*, 3 (3), 378-394.
۲۲. صادقی، ع. ر. (۱۳۸۹). بررسی سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی بر اساس رویکرد آموزش چندفرهنگی، فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۸: ۱۹۰-۲۱۵.
۲۳. عبدلی سلطان احمدی، ج.، نادری، ع. ا.، شریعتمداری، ع. و سیف نراقی، م. (۱۳۹۵). نگاهی به آموزش چندفرهنگی در کتابهای ادبیات فارسی، بهارستان سخن: فصلنامه علمی پژوهشی ادبیات فارسی، ۱۳(۱۳۲): ۲۵۲-۲۳۵.

۲۴. وفایی، ر. و سبحانی نژاد، م. (۱۳۹۴). مؤلفه های آموزش چندفرهنگی و تحلیل آن در کتب درسی، دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی، ۳(۵): ۱۱۱-۱۲۸.
۲۵. جواد، م. ج. (۱۳۷۹). آموزش چندفرهنگی به مثابه رویکردی در آموزش، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۵(۲۳): ۱۵۲.
26. Aslan, D. & Aydin, H. (2016). Teachers' Awareness of Multicultural Education and Diversity in School Settings, Eurasian Journal of Educational Research, 64, 1-28.
27. Bennett, C. I. (1990). Comprehensive multicultural education: Theory and practice (2nd edition). Boston: Allyn and Bacon. Donna M. Perkins; Carolyn J. Mebert, 2008.
28. Frazier, L. (1977). The multicultural face of education. Journal of Research and Development in Education, 11, 10.
29. Parekh, B (2008). The concept of multicultural education. In S. Modgil, G.K. Verma, K. Mallick, & C. Modgil (Eds), Multicultural Education: The interminable debate (pp. 19-31). Philadelphia: Falmer.
۳۰. صادقی، ع. ر. (۱۳۹۰). طراحی الگوی برنامه درسی چندفرهنگی تربیت معلم ابتدایی جمهوری اسلامی ایران. رساله تخصصی دکتری دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، ص ۱۲۳-۱۹۰.
۳۱. خسروی، ش.، درخشان، س. و رحمانی، م. (۱۴۰۲). بررسی نقش و تاثیر آموزش چند فرهنگی در ارتقای فهم و احترام به تنوع فرهنگی و هویت یابی دانش آموزان ابتدایی شیراز، ششمین همایش ملی فناوری های نوین در تعلیم و تربیت، روانشناسی و مشاوره ایران، تهران، <https://civilica.com/doc/1836649>.
۳۲. راهسار، م. و نصیری، س. (۱۴۰۱). ادراک معلمان از چگونگی انعکاس برنامه درسی دوره ابتدایی از پدیده چند فرهنگی. فصلنامه انگاره های نو در تحقیقات آموزشی، ۱۱(۱): ۳۷-۵۱.
۳۳. عاشوری، ف. و صادقی، ع. ر. (۱۳۹۹). بررسی میزان تاثیر آموزش مولفه های چند فرهنگی در ارتقای سواد چندفرهنگی دانش آموزان ششم ابتدایی شهر تهران. فصلنامه روان شناسی تربیتی، ۱۶(۵۸): ۲۵۹-۲۸۵.
۳۴. پورموسوی، س. ا.، عبدالمی، ب.، نوه ابراهیم، ع. ر. و عباسیان، ح. (۱۳۹۹). ارائه مدل مناسب مدیریت چند فرهنگی در مدارس ابتدایی ایران. علوم تربیتی، ۲۷(۱): ۱-۲۴.
۳۵. مصطفی زاده، ا.، کشتی آرا، ن. و قلی زاده، آ. (۱۳۹۸). ضرورت های آموزش چندفرهنگی و واکاوی عناصر و مولفه های تعلیم و تربیت چندفرهنگی، فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی، ۱۶(۶۰): ۲۰-۳۵.
۳۶. صادقی، ق. و صادقی، ح. (۱۳۹۷). آموزش چند فرهنگی و تاثیر آن بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان، پنجمین همایش علمی پژوهشی «از نگاه معلم»، میناب، <https://civilica.com/doc/866565>.
۳۷. قایم پناه، ا. و رضاپور، ح. (۱۳۹۷). تاثیر چند فرهنگی بر یادگیری، همایش ملی پژوهشهای نوین در علوم رفتاری و مطالعات فرهنگی اجتماعی، مشهد، <https://civilica.com/doc/800085>.
۳۸. عیدی، ن. و نوریان، م. (۱۳۹۷). تأثیر موقعیت های چندفرهنگی در فرایند یاددهی - یادگیری؛ واکاوی تجربیات عوامل انسانی دانشکده نفت اهواز. فصلنامه آموزش مهندسی ایران، ۲۰(۸۰): ۹۷-۱۱۴.
۳۹. حمیدی زاده، ک.، فتحی واجارگاه، ک.، عارفی، م. و مهران، گ. (۱۳۹۶). آموزش چند فرهنگی: تحلیل نظاممند ادراک معلمان. تدریس پژوهی، ۵(۲): ۱-۱۶.
۴۰. رحمانی، ع.، فقیهی، ع. ر.، حسینی مهر، ع. و سرمدی، م. ر. (۱۳۹۵). اعتبار سنجی مولفه های آموزش چند فرهنگی برای طرح در برنامه درسی دوره ابتدایی. دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۷(۲۸): ۲۳۳-۲۵۰.
41. Pennington, V., Howell, E., Kaminski, R., Ferguson-Sams, N., Gazioglu, M., Mittapalli, K., Banerjee, A. & Cole, M. (2024). Multilingual teaching and digital

- tools: the intersections of new media literacies and language learning, Journal for Multicultural Education, 18(12): 126-138.
42. Usman, N., Raharjo, M., Laihat, A., and Chan, F. (2021). The Effectiveness of Multicultural Education Teaching Materials on the Nationalism of Elementary School Teacher Education Students. In Proceedings of the 4th International Conference on Learning Innovation and Quality Education (ICLIQE 2020). Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, Article 91, 1-7.
 43. Demir, s, & Ozden, s (2014). The Evaluation of Multicultural Teaching Design Education Program. Procedia- Social and Behavioral Sciences, 116, 4732- 4736.
۴۴. دلاور، ع. (۱۳۸۰). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران: انتشارات رشد.
۴۵. بابایی، ش.، گل محمدنژاد بهرامی، غ. ر.، یاری قلی، ب. و بهاری، پ. (۱۴۰۱). طراحی و توسعه پرسشنامه ثبات‌پذیری تحصیلی در بین دانش‌آموزان دوره ابتدایی. نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه)، ۵۹(۱۵): ۱۳-۳۵.
46. Anderson, J. R., Guanb, Y., & Kocc, Y. (2016). The academic adjustment scale: Measuring the adjustment of permanent resident or sojourner students. International Journal of Intercultural Relations, 54, 68-76.
۴۷. عزیزی، ا.، حمیدی، ف. و مشکوه، م. (۱۴۰۲). ساخت، عامل‌یابی و روایی سنجی مقیاس‌فرهنگ‌پذیری برای دانش‌آموزان دوزبانه ایرانی. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۱۳(۵۲): ۹۰-۱۱۱.